

Bozkurt Aran¹

Ticaret Çalışmaları Merkezi Direktörü

TÜRKİYE-ABD TİCARET İLİŞKİLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

GİRİŞ

Başkan Trump'ın ikinci döneminin ilk 100 gününe ilişkin değerlendirmeler, uluslararası kamuoyunda farklı yorumlara yol açmış ve önemli yansımalar doğurmuştur.

Temelde Rusya-Ukrayna savaşı, Gazze'de devam eden İsrail'in ölçsüz güç kullanımı konularının yanında, gümrük tarifeleri ile ilgili aldığı kararların da yaygın bir şekilde ele alındığı görülmüştür. Gümrük tarifelerindeki artış konusunda Türkiye de sürece dâhil edilmiştir. ABD, diğer ülkelerle karşılaştırıldığında Türkiye'yi rahatsız etmeyecek seviyede, %10 oranında bir artış öngörmüştür. Tabiatıyla bu kararın ticaret ilişkilerimiz adına çok yönlü değerlendirilmesi uygun olacaktır.

Dikkate alınması gereken bir diğer unsur da ABD Ticaret Temsilciliğinin ülkelerin uluslararası ticaret uygulamalarına ilişkin yayınladığı “**Yabancı Ülkelerin Ticaret Engelleri**” raporudur. Raporda, Türkiye ile ilgili kapsamlı bir bölüm bulunmaktadır. ABD Ticaret Temsilciliğinin raporuna buradan ulaşılabilir.² Rapor, Türkiye'ye ilişkin bölümün gayet kapsamlı olması nedeniyle önemli bir referans olarak kabul edilebilir. Raporda değinilen konular ve bunların tarafımızdan nasıl ele alındığına ilişkin değerlendirmeler, esasen Türkiye-ABD ticaret ilişkilerinin bütüncül bir şekilde analiz edilmesine ışık tutmaktadır.

Bu arada değinilmesi gereken diğer bir husus da 1999 yılında ABD ile imzalanan **Türkiye-ABD Ticaret ve Yatırım Çerçeve Anlaşmasının (Trade and Investment Framework Agreement-TIFA)** gerekleri arasında yer alan istişare mekanizmasıdır. Anlaşma Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki ticaret ve yatırım ilişkilerinin

¹<https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1257/Bozkurt+Aran>

² <https://ustr.gov/sites/default/files/2024%20NTE%20Report.pdf>

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazarına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

kurumsal temelini oluşturmakta ve taraflar arasında düzenli istişare mekanizması tesis etmektedir. Bugüne kadar en sonuncusu Nisan 2024'de olmak üzere 11 Ortak Konsey toplanmıştır. Genellikle yılda bir yapılan TIFA toplantılarının 12'ncisinin önümüzdeki günlerde Washington'da Bakanlar seviyesinde yapılması öngörülmektedir.

Ticaret gündemindeki konuların ele alındığı istişare mekanizmasının ABD bakımından ana hatları, ABD Ticaret Temsilciliğinin yukarıda sözü edilen rapordaki Türkiye bölümü olmaktadır. Burada ABD tarafının öne çıkardığı konuları ele alalım.

Ticaret hacminin 100 milyara çıkartılması

Başkan Trump gerçekten Türkiye-ABD ticaret hacmini **100 milyar dolara çıkarma hedefinden** bahsetmiştir. Bu hedef, özellikle **Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Kasım 2019'daki Washington ziyareti** sırasında Trump tarafından açıkça dile getirilmiştir. İkili ticaret hacminin 20 milyar dolar civarında olduğu dönemde önerilen 100 milyar dolar hedefi, iddialı olduğu kadar sembolik bir değer de taşımaktadır. 100 milyar dolarlık hedef sadece iki NATO müttefiki arasında kullanılmayan ekonomik potansiyelin büyüklüğünü değil aynı zamanda değişen küresel dinamikler karşısında tedarik zincirlerinin çeşitlendirilmesi ve ticari bağların derinleştirilmesine yönelik stratejik ilgiyi de vurgulamaktadır. Günümüzde ticaret hacminin 30 milyar doları geçtiği dikkate alınırsa bu ulaşılabilir bir hedef olarak değerlendirilebilir.

Son 10 yılda Türkiye ABD ticaretine ilişkin Tablo

Yıl	İhracat (Milyar USD)	İthalat (Milyar USD)	Toplam Dış Ticaret Hacmi (Milyar USD)	Ticaret Açığı
2014	6,3	12,7	19,0	-6.4
2015	6,4	11,1	17,5	-4.7
2016	6,6	10,9	17,5	-4.3
2017	8,7	11,9	20,6	-3.2
2018	8,3	12,4	20,7	-4.1
2019	8,0	11,9	19,9	-3.9
2020	10,2	11,1	21,3	-0.9
2021	12,8	13,2	26,0	-0.6
2022	14,3	15,3	29,6	-1.0
2023	14,8	15,2	30,0	-0.4
2024	15,2 (tahmini)	15,5 (tahmini)	30,7 (tahmini)	-0.3

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dis-Ticaret-Istatistikleri-Mart-2025-53901>

TEPAV Hesaplamaları

Türkiye'ye yönelik ilan edilen yeni gümrük tarifelerinin dengeli ve iş birliği olanağı sağlaması

İkili ticaret hacmi, 2024 yılı itibarıyla yaklaşık **30 milyar dolar** düzeyindedir. Türkiye, ABD'nin 30'ncu sıradaki ticaret ortağı konumundadır. Bu nedenle ABD dış ticaretinin ilave gümrük vergileri ile düzeltilmesi gereken hedef ülke konumunda olmadığı düşünülmektedir.

Türkiye ve ABD arasındaki ticaret ilişkileri, dönemsel gerilimlere rağmen **çok boyutlu ve potansiyel taşıyan bir yapıdadır**. TIFA mekanizması, bu ilişkilerin kurumsal çerçevede yönetilmesini ve sorunların yapıcı diyalogla ele alınmasını mümkün kılmaktadır. Ticari ilişkilerin derinleşmesi için karşılıklı güvenin pekiştirilmesi ve teknik düzeyde iş birliğinin artırılması önem arz etmektedir.

Türkiye'nin ABD'den daha çok pamuk alımına karşılık ABD pazarının Türk hazır giyim ürünlerine daha çok açılması olanağı

ABD'nin pamuk ihracatı ile Türkiye'nin hazır giyim ithalatı arasındaki ticari bağlantının güçlendirilmesi uygun olacaktır. Türkiye'nin 2024 yılında yaklaşık 2,38 milyar dolar değerindeki pamuk ithalatında, ABD'nin payı yaklaşık 386 milyon dolar ile %16'dır.

2024 yılında **ABD'nin toplam hazır giyim ithalatı yaklaşık 83,7 milyar ABD doları** olarak gerçekleşmiştir.

Aynı yıl içerisinde **Türkiye'nin ABD'ye gerçekleştirdiği hazır giyim ve tekstil ihracatı yaklaşık 620 milyon ABD doları** seviyesindedir. Bu veriler doğrultusunda, **Türkiye'nin toplam hazır giyim ithalatındaki payı yaklaşık %0,74 olarak hesaplanmaktadır**.

ABD, Türk hazır giyim ithalatını arttırarak iç pazarını uygun maliyetli, yüksek kaliteli ürünlerle destekleyebilir ve aynı zamanda pamuk ihracatına olan talebi arttırabilir.

Türkiye ve ABD genelleştirilmiş tercihler sistemi (GSP)

ABD'nin Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GSP), gelişmekte olan ülkelere belirli ürünlerde gümrüksüz ihracat olanağı tanıyan tek taraflı bir ticaret tercih programı olup **1974 Ticaret Yasası kapsamında yürürlüğe girmiştir**. Türkiye, GSP sisteminden **1975 yılından 2019 yılına** kadar yararlanmıştır. Ancak **25 Temmuz 2019 tarihinde, ABD Ticaret Temsilciliği (USTR) kararıyla yeterince gelişmiş olduğu ileri sürülerek sistemden çıkarılmıştır**.

ABD GSP programı, tüm **yararlanıcılar için 31 Aralık 2020 itibarıyla süresi dolmuş** ve Kongre tarafından hâlen **yeniden yetkilendirilmemiştir**.

Kararın, özellikle tekstil, mücevherat, otomotiv yan sanayi gibi sektörlerin ısrarlı talepleri üzerine beklenti yaratılmadan gündeme dâhil edilmesi düşünülmüştür.

ABD'nin Dünya Ticaret Örgütü nezdindeki Daimi Temsilciliği, 19 Ocak 2019 tarihli ve tüm üyelere dağıtılmasını istediği bir dokümanda³, Türkiye dâhil bazı ülkelerin kalkınma seviyeleri

³ <https://www.tralac.org/news/article/13839-an-undifferentiated-wto-self-declared-development-status-risks-institutional-irrelevance.html>

göz önünde bulundurularak 'gelişme yolundaki ülke' statüsünden çıkarılmaları gerektiğini ileri sürmüştü. **Bu bakımdan GSP başlatılsa dahi Türkiye'nin bu sisteme ilave edilmesi uzak bir olasılıktır.**

Türkiye-ABD dijital diyalog

ABD, dijital ekonomi ve teknoloji alanlarında çeşitli ülkelerle düzenli diyalog mekanizmaları kurmuştur. Örneğin, ABD ile Japonya arasında 14. Dijital Ekonomi Diyalogu gerçekleştirilmiştir. Benzer şekilde, ABD ile Çin arasında da dijital ekonomi konularında diyaloglar düzenlenmektedir.

Türkiye ile ABD arasında bu alandaki iş birliğini geliştirmeyi amaçlayan Dijital Diyalog'un (Digital Dialogue) son toplantısı, 4 Mart 2024 tarihinde İstanbul'da düzenlenmiş olup, bu toplantı iki ülke arasındaki ilk yüz yüze Dijital Diyalog toplantısı olmuştur. Toplantıya her iki ülkenin üst düzey hükümet yetkilileri ve özel sektör temsilcileri katılmıştır.

Türkiye ile ABD arasında da dijital ekonomi ve teknoloji alanlarında düzenli toplantılar yapılması önerilebilir. Bu toplantılar, veri yönetimi, siber güvenlik, yapay zeka ve dijital ticaret gibi konuları kapsayabilir. Belirli aralıklarla düzenlenecek bu diyaloglar, iki ülke arasındaki iş birliğini güçlendirebilir ve ortak standartların geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

Alüminyum ve çeliğe 232 soruşturması sonucunda konulan ilave vergiler

ABD Ticaret Bakanlığı, çelik ve alüminyum ithalatının ulusal güvenliği tehdit edip etmediğini belirlemek üzere "ulusal güvenlik gerekçesi" (Section 232 Trade Expansion Act of 1962) kapsamında Nisan 2017'de bir soruşturma başlatmıştı. **Mart 2018'de "ulusal güvenlik gerekçesiyle" Türkiye'den ithal edilen çelik ürünlerine %25, alüminyum ürünlerine ise %10 ilave ek gümrük vergisi konuldu.** Ağustos 2018'de iki ülke arasında yaşanan kısa süreli bir gerginlik sonucu Türkiye'den çelik ithalatına **uygulanan tarife %25'ten %50'ye çıkarıldı.** Sonra tarife **tekrar %25'e düşürüldü.**

Türkiye, ABD'nin bu önlemlerine karşılık olarak çeşitli ABD ürünlerine (alkollü içkiler, otomobil, kozmetik vb.) **misilleme tarifeleri uygulamaya başladı.**

ABD, bazı ülkelerden (AB, Kanada, Meksika ve Güney Kore) bu tarifeleri kaldırdı veya kota sistemine geçilmesine olanak sağladı. Buna karşılık Türkiye'den **2024–2025 itibarıyla çelik ithalatına hâlen %25, Alüminyum ithalatına ise %10 oranında "ulusal güvenlik gerekçesiyle" ek gümrük tarifesi uygulanmaktadır.**

Türkiye, ABD'nin Avrupa Birliği, Kanada ve Güney Kore gibi diğer ortaklarıyla vardığı anlaşmalara benzer şekilde, söz konusu tarifelerin kaldırılmasını beklemektedir.

Yarı iletkenlerle ilgili kısıtlamalar ve Türkiye

ABD, özellikle Çin'e yönelik olarak gelişmiş yarı iletkenlerin ve yapay zekâ (AI) çiplerinin ihracatına sınırlamalar getirmiştir. Ancak bu kısıtlamalar, Çin, Rusya, İran gibi belirli ülkelere yöneliktir. Gelişmiş yapay zekâ çipleri, yüksek bant genişliğine sahip bellek (HBM) çipleri ve belirli yarı iletken üretim ekipmanlarını kapsamaktadır. 2025 yılında, Trump yönetimi, Biden

döneminde getirilen bazı AI çip ihracat kısıtlamalarını gözden geçirme ve sadeleştirme planları yapmaktadır.

Türkiye, bu kısıtlamaların doğrudan hedefi değildir. Ancak, ABD teknolojisi kullanan ürünlerin üçüncü ülkelere ihracatı konusunda dikkatli olunması gerekebilir. **Özellikle, ABD menşeli teknolojilerle üretilen çiplerin Çin gibi ülkelere yeniden ihracatı, ABD ihracat kontrol düzenlemelerine tabi olabilir.**

ABD ile tarım ilişkileri ve taze meyve sebze ihracatı

Türkiye, 2024 yılında **taze meyve ve sebze ihracatında 3,4 milyar dolara** ulaşmıştır. Türkiye, küresel ürün pazarında taze meyve ve sebze ihracatında önemli bir büyüklüğe erişmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri taze ürün taleplerini karşılamak için büyük ölçüde ithalata bağımlı olmaya devam etmektedir. **2024 yılında ABD'nin yaş meyve ve sebze ithalatı 33 milyar dolar** olarak hesap edilmektedir. Meksika en büyük tedarikçi konumundadır.

ABD'nin önemli ithalat ihtiyaçları ve Türkiye'nin genişleyen ihracat kapasitesi göz önüne alındığında, **tarım iş birliğimizi derinleştirmek için mükemmel** bir alan olarak ortaya çıkıyor. Tabii ki ABD ithalat standartlarıyla uyum önemlidir.

Türkiye kendisini ABD'nin önemli bir tedarikçisi olarak konumlandırarak her iki ülkeye de ekonomik fayda sağlayabilir. Bu konuda kamu ve özel sektör paydaşlarının temaslarını derinleştirerek iş birliği fırsatlarını araştırmaları yararlı olacaktır.

Türkiye'nin karşılıklılık tarife uygulamaları

Türkiye, 2018 yılında ABD'nin çelik ve alüminyum ithalatına “ulusal güvenlik gerekçesiyle” ilave tarifelerine **karşılık olarak, bazı ABD tarım ürünlerine misilleme tarifeleri** uygulamaya başlamıştı. . Bu misilleme tarifeleri özellikle ABD menşeli kabuklu yemişleri hedef almıştır. Haziran 2018'de uygulanmaya başlanmış, başlangıçta %20 olarak belirlenmiş ve Mayıs 2019'da %10'a düşürülmüştür.”

Bu tarifeler, halen yürürlüktedir. Kasım 2023'te Türkiye, badem ve ceviz gibi ürünlerde en çok kayırlan ülke (MFN) tarifelerini yükseltmiştir. Bu artışlar, ABD menşeli ürünler için uygulanan tarifeleri daha da yükseltmiş ve ABD'nin Türkiye'ye yaptığı ağaç yemişi ihracatında %19,4 ile %26,6 arasında düşüşlere neden olmuştur. **Tarifelerin kaldırılması veya yeniden değerlendirilmesi, iki ülke arasındaki tarım ticaretinin normalleşmesine katkı sağlayabilir.**

Canlı hayvan ithalatında uygulanan sınırlama

2024 yılının başlarında, ABD'de bazı süt sığırları sürülerinde Yüksek Patojenik Kuş Gribi (HPAI) vakalarının tespit edilmesi üzerine, Tarım ve Orman Bakanlığı Türkiye'nin ABD'den canlı sığır ithalatını geçici olarak askıya almıştır. Bu gelişme, Türkiye'nin canlı hayvan ithalatında alternatif kaynaklara yönelmesine neden olmuştur.

2024 yılında Türkiye'nin toplam canlı hayvan ithalatı 736,11 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

ABD menşeli damıtılmış içkilerde özel tüketim vergisinin yükseltilmesi

Türkiye, 2018 yılında ABD'nin “ulusal güvenlik gerekçesiyle” çelik ve alüminyum ithalatına uyguladığı tarifelerine karşılık olarak, **ABD menşeli damıtılmış alkollü içkilere %70 oranında ek gümrük vergisi getirmiştir**. Bu misilleme tarifesı, hâlen yürürlüktedir ve ABD'nin damıtılmış içki ihracatını doğal olarak sınırlamaktadır.

Bu yüksek tarife, ABD'li içki üreticileri için Türkiye pazarında rekabetçiliği azaltmıştır. Tarifelerin kaldırılması veya azaltılması, iki ülke arasındaki ticari ilişkilere olumlu yönde katkı sağlayabilir.

Dünya ticaret örgütüne her türlü ticari kuralda yapılan değişikliklerle ilgili bildirimler

Türkiye'nin Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) **bildirimlerindeki gecikmeler**, özellikle son yıllarda dikkat çekmektedir. Bu durum, 2023 yılında yapılan Türkiye'nin Ticaret Politikası Gözden Geçirmesi (TPR) sırasında da gündeme gelmiştir.

Gecikmelerin nedenleri arasında, farklı kurumlar arasında etkin bir iletişim ve koordinasyon eksikliği, bildirim süreçlerinin karmaşıklığı ve yeterli teknik kapasitenin olmaması sayılabilir.

Türkiye, DTÖ bildirimlerindeki gecikmeleri azaltmak ve şeffaflık yükümlülüklerini daha etkin bir şekilde yerine getirmek amacıyla çeşitli adımlar atmaktadır. Bu çabaların, Türkiye'nin DTÖ nezdindeki yükümlülüklerini daha verimli bir şekilde yerine getirilmesine ve uluslararası ticaret sisteminin etki şekilde çalışmasına katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

Kimyevi ürünlerle ilgili mevzuatın uygulanması

Türkiye'nin kimyasal ürünler mevzuatı, özellikle **KKDİK Yönetmeliği (Kimyasalların Kaydı, Değerlendirilmesi, İzni ve Kısıtlanması)**, son yıllarda hem ulusal hem de uluslararası düzeyde eleştirilere konu olmaktadır. Bu eleştiriler, mevzuatın uygulama süreçleri, şeffaflık düzeyi ve uluslararası standartlarla uyumu gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır. KKDİK 2017 yılında yürürlüğe girmiş 2023 bazı değişiklikler yapılmıştır.

AB'nin kimyevi maddelerin ticaretine ilişkin REACH sistemini örnek olarak düzenlenen yönetmeliğin uygulanmasına ilişkin olarak ortaya çıkan zorluklar ve endişeler bilinmektedir. Kurumsal koordinasyon sorunları ve düzenleyici yapıların gelişen doğası nedeniyle bazı gecikmeler ve idari karmaşıklıkların ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

Türkiye'nin kimyasal ürünler mevzuatına ilişkin eleştiriler, Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) 2023 yılında gerçekleştirdiği Ticaret Politikası Gözden Geçirmesi (TPR) sırasında da gündeme gelmiştir.

KKDİK Yönetmeliğinin uygulanması bakımından ortaya çıkan eleştirileri; **aşırı katı veri inceleme süreçleri, kurumlar arası koordinasyon eksikliği, sık ve geç yapılan mevzuat değişiklikleri, yüksek idari ücretler, şeffaflık ve bilgi erişimi sorunları** olarak özetleyebiliriz.

Elektronik ticaret ve dijital ticaret

2020 yılından bu yana yürürlükte olan %7,5 oranındaki Dijital Hizmet Vergisi, dijital reklamcılık, dijital içerik satışları ve çevrim içi aracılık hizmetlerinden elde edilen gelirleri kapsamaktadır. Vergi, global cirosu 750 milyon Euro'nun üzerinde olan ve Türkiye'de 20 milyon TL'nin üzerinde gelir elde eden şirketlere uygulanmaktadır. Bu vergi, çok uluslu dijital şirketlerin Türkiye'de elde ettikleri gelire adil katkı sağlamalarını amaçlamaktadır. Türkiye, OECD çerçevesinde çok taraflı bir çözüme ulaşıldığında "dijital hizmet vergisi" uygulamasını gözden geçireceğini ilan etmiştir.

Kişisel Verilerinin Korunması AB'nin Genel Veri Koruma Yönetmeliği düzenlemesiyle büyük ölçüde uyumludur. Türkiye, veri yerelleştirme ve yurt dışına veri aktarımı konularında açık rıza ve güvenlik temelli bir yaklaşım izlemektedir. Uyum ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi yönünde çalışmalar sürmektedir.

Ulusal güvenlik gerekçeleriyle, **haritalama ve konum** bazlı dijital hizmetlerde yerel barındırma ve ön izin koşulları aranmaktadır.

Dijital rekabet konusunda Rekabet Kurumu, büyük dijital platformlara karşı veriye dayalı piyasa gücünün kullanımı ve ayrımcılık gibi alanlarda aktif denetim faaliyetleri yürütmektedir. Avrupa Birliği'nin Dijital Piyasalar Yasası'na benzer bir yasal düzenleme ise hazırlık aşamasındadır.

E-Ticaret Vergi ve Gümrük Uygulamaları için 2024 itibarıyla platform satışlarına %1 stopaj getirilmiş, küçük değerdeki yurt dışı paketlerde gümrük vergileri artırılmış ve muafiyet sınırı 150 Euro'dan 30 Euro'ya indirilmiştir. Amaç, vergi kaybının önlenmesi ve yerli esnafın korunmasıdır.

Fikri mülkiyetin korunması

Türkiye'nin fikri mülkiyet mevzuatı, 2017 yılında yürürlüğe giren 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ile modernize edilmiştir. Telif hakları 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile düzenlenmektedir. Türkiye, Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) ve **DTÖ TRIPS Anlaşması** dâhil uluslararası fikri mülkiyet sözleşmelerine taraftır.

Türkiye, **ihhtisaslaşmış fikri mülkiyet mahkemeleri** kurmuştur. Patent, marka, coğrafi işaretler gibi alanlarda başvuru sayıları hızla artmaktadır. Elektronik başvuru ve izleme sistemleri sayesinde süreçlerin şeffaflığı artmıştır. Gümrüklerde koruma önlemleri ve sahte ürünle mücadeleyle yönelik uygulamalar sürmektedir.

Bununla beraber **ABD'nin Özel 301 Raporunda (Special 301 Report) Türkiye zaman zaman "izlemeye tabi ülkeler" listesinde yer** almaktadır. Eleştirilen konular arasında, patent koruma sürecindeki yavaşlık, veri imtiyazı eksiklikleri (data exclusivity) ve ilaç fiyatlandırmasıyla bağlantılı olarak patent haklarının zayıflaması yer almaktadır."

Türkiye bu alanlarda iyileştirme için adımlar atmaktadır. Farkındalık çalışmaları ve mevzuat güncellemeleri gündemdedir. Özellikle ABD ile teknoloji transferi, Ar-Ge koruması ve dijital ortamda fikri mülkiyetin korunması gibi alanlarda bilgi paylaşımı teşvik edilmektedir.

İlaç sanayi

TIFA toplantıları aynı zamanda, Türkiye'nin ilaç sektöründe ABD ile iş birliğinin artırılmasının ve uyumlu hale getirilmesi çalışmalarının geniş şekilde ele alındığı bir platform niteliğindedir. Özellikle ilaç ruhsatlandırma süreçlerinin şeffaflığı, ürün güvenliği ve kalite standartlarının uluslararası normlara uygunluğu gibi konular, “Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu”nun stratejik hedefleri arasında yer almaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin ilaç sanayi, TIFA kapsamındaki iş birliği alanlarından biri olarak önemini korumaktadır. Bu çerçevede, sektörün uluslararası standartlara uyumu ve karşılıklı yatırım fırsatlarının değerlendirilmesi, iki ülke arasındaki ticaret ve yatırım ilişkilerinin güçlendirilmesi bakımından önemlidir.

Türkiye, çeşitli **AB üye ülkeleriyle uyumlu bir referans fiyatlandırma sistemi** uygulamaktadır. Fiyat hesaplamalarında kullanılan sabit EUR/TRY döviz kuru periyodik olarak gözden geçirilmektedir. Türkiye’de ilaç fiyatlandırmasında kullanılan **Dönemsel Avro Değeri (DAD), 2024 yılı için 21,6721 TL** olarak belirlenmiştir. Bu değer, 24 Ekim 2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir ve bir önceki değere göre %23,5 oranında artırılmıştır. Piyasa dinamiklerini yansıtmak üzere yakın zamanda ayarlamalar yapılmaktadır.

ABD, Türkiye'nin ilaç sektörüne ilişkin çeşitli eleştirilerde bulunmuştur. Bu eleştiriler, özellikle TİTCK'nin uygulamaları, kamu hastanelerinin borçları, ilaç fiyatlandırma politikalarında sabit bir Avro kurunun uygulanması, ilaç ruhsatlandırma süreçlerinin şeffaflık ve öngörülebilirlik açısından yetersiz bulunması, ilaç tedarik zinciri ve üretim politikalarının ilaç ithalatını zorlaştırması gibi konuları kapsamaktadır.

Kamu ihaleleri

Türkiye’de kamu alımları 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu çerçevesinde yürütülmektedir. Elektronik Kamu Alımları Platformu (EKAP) aracılığıyla şeffaflık sağlanmakta, ulusal ve uluslararası firmaların erişimine açık süreçler yürütülmektedir.

ABD tarafının bu konudaki endişeleri şu şekilde özetlenebilir: ABD’li firmalar, özellikle sağlık ve bilişim sektörlerinde, kamu alımlarında karşılaştıkları ‘yerli üretim önceliği’ ve ‘belirsiz teknik şartnameler’ nedeniyle kaygı bildirmiştir. Ayrıca, bazı ihalelere fiilen erişimlerinin sınırlı olduğu ve değerlendirme süreçlerinin yeterince öngörülebilir olmadığı ifade edilmiştir. ABD tarafı, Türkiye’nin hâlâ Dünya Ticaret Örgütü Kamu Alımları Anlaşması’na (GPA) taraf olmamasını da bir diğer sorun olarak gündeme getirmektedir. Türkiye kamu alımlarını, stratejik sektörlerde yerli üretimi ve teknoloji transferini teşvik etmek amacıyla belirli ölçüde yönlendirici olarak kullanmaktadır. Aynı şekilde yerli katkı şartı getirilen alımlar ulusal mevzuata dayandırılmakta ve DTÖ yükümlülükleri çerçevesinde uygulanmaktadır. Türkiye, Kamu Alımları Anlaşmasına taraf olmamakla birlikte gözlemci statüsündedir.

ABD ile yapılan TIFA gibi toplantılarında, özellikle ilaç ve sağlık teknolojileri alanında şikâyetlerin değerlendirilmesi ve uygun alanlarda çözüm odaklı teknik diyalog mekanizmalarının geliştirilmesi uygun olacaktır.

Son söz

Sonuç olarak, Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri Ticaret Temsilciliği (USTR) tarafından dile getirilen bazı endişeleri not etmekle birlikte, kendi düzenleyici çerçevesini; kamu sağlığı hedefleri, mali sürdürülebilirlik ve piyasa erişimi arasında dengeli bir yapı kurmak amacıyla şekillendirmektedir. Türkiye, bu çerçevede, TIFA mekanizması altında yapıcı diyaloga açık olduğunu, konuların iyi niyetle ele alınmasını ve ikili ticaret ile yatırımlar açısından kurallı, öngörülebilir bir ortamın geliştirilmesini hedeflemektedir. Özellikle ilaç fiyatlandırması, kamu alımları ve dijital ticaret gibi başlıklarda teknik istişarelerin faydalı bir ilerleme zemini sunacağı ayrıca düşünülmektedir.